

N:o 26.

Ank. till Riksd. Kansli d. 6 April 1869, kl. 10 f. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående upphörande såväl af tackjernstionden och andra deremot svarande tackjernsafgifter som af de friheter i fråga om ränta eller rotering, hvilka vissa orter i egenkap af bergslager nu åtnjuta; Gifven Stockholms Slott den 2 April 1869.

I sammanhang med utfärdande af Kongl. Förordningen den 20 September 1859, hvarigenom stadgades, att masugnar eller hyttor, stångjernsbruk, manufakturverk och alla andra inrättningar, som afsågo tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och ej voro såsom handtverkerier att anse, skulle, i afseende på vilkoren för rörelsens utöfning, hänföras till fabriker och således, utan inskränkning i fråga om tillverkningsbelopp eller arbetsmetod, vara underkastade de stadganden, som angående fabrikers anläggning och drifvande voro i allmänhet gällande, äfvensom att i följd af den frihet, som sålunda blifvit medgifven jemväl för tackjernstillverkningen, den skyldighet till blåsning i hytta eller masugn, som dittills ansetts åligga bergsmansjorden, skulle upphöra och dåvarande hyttelag inom tackjersbergslagerna icke vidare utgöra tvungna föreningar, utan lotter i hyttorna kunna äfven utan sammanhang med bergsmansjord förvärfvas och innehafvas, allt med dervid fästadt förbehåll, att vederbörande inom bergslag, som af den lemnade friheten för jernstillverkningen sig begagnade, skulle vara underkastade den inskränkning i bergsmansfriheterna, som i behörig ordning kunde varda bestämd, — anbefallde Kongl. Maj:t genom nådigt Bref af samma dag Sitt och Rikets Kommers-kollegium att till vinnande af ledning för bedömande af de verkningar, som nämnda Förordning kunde

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 1 Saml. 1 Afd. 14 Häft.

medföra, äfvensom af de åtgärder, hvilka tilläfvventyrs kunde finnas tjenliga att vidtaga i fråga om förändring af bergsrörelsens beskattning, efter det Förordningen varit under ett års tid gällande, genom vederbörande bergmästare inhemta och till Kongl. Maj:t afgifva underdånig berättelse om de förändringar i afseende å bergshandteringen, som författningen kunde anses hafva medfört, dels i allmänhet och dels inom de egentliga tackjernsbergslagerna, dervid jemväl, efter omständigheterna och orternas särskilda förhållanden, borde föreslås, om och i hvad mån föreskrifter rörande tillämpning af det i författningen stadgade förbehåll, i afseende å bergslagsfriheterna eller i öfrigt, voro påkallade.

Sedan derefter ej mindre Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 7 Mars 1860, jemte anmälan, att de för sin del beslutit, det hammarskatten för stångjernstillsverkningen inom hela riket och tackjernstionden af alla masugnar utom de privilegierade bergslagerna skulle från och med nästa statsregleringsperiod upphöra, hvilket beslut sedermera blifvit af Kongl. Maj:t enligt nådig Kungörelse den 14 påföljande December godkänt, tillika anhållit att, derest de privilegierade bergslagerna skulle derom väcka fråga, Kongl. Maj:t ville låta verkställa en utredning af dessa bergslagers återstående privilegier samt derefter till Rikets Ständer aflåta nådig Proposition, om och med hvilka vilkor befrielse från tackjernstiondens utgörande kunde blifva samma bergslager tillerkänd; än äfven Kommers-kollegium uti dess till följd af ofvanberörda nådiga befallning den 26 Mars 1862 afgifna underdåniga berättelse, bland annat, hemställt, att den af Rikets Ständer omförmälda utredning af bergslagernas privilegier måtte, äfven om inga ansökningar i sådant hänseende skulle från bergslagerna hafva inkommit, varda af Kongl. Maj:t anbefalld och Rikets Ständer meddelad; och Kongl. Maj:t i anledning häraf genom nådig Remiss den 23 Maj 1862 till Sitt och Rikets Kammar-kollegium öfverlemnad de till ärendet hörande handlingar, med befallning att, efter verkställd utredning af de särskilda bergslagernas ännu kvarstående privilegier till beskaffenhet och omfattning samt sedan från vederbörande inhemtats upplysning om tackjernstiondens belopp, särskildt för hvarje bergslag, under de närmaste fem åren efter den genom Kongl. Kungörelsen den 14 November 1854 sednast beviljade nedsättning i nämnda tionde, gemensamt med Kommers-kollegium afgifva underdånigt utlåtande angående de vilkor, hvarunder tackjernsskatten i de privilegierade bergslagerna kunde upphöra samt all fråga om vidare inskränkning i bergslagsförmånerna i följd af hemmansinnehafvares upphörande med bergshandteringen förfalla, så hafva nu bemälda Kollegier, efter det såväl bergslagsintressenterna blifvit vid sammanträden inför vederbörande Länsstyrelser hörda angående vilkoren för tackjernstiondens upphörande, som ock nämnda Länsstyrelser inkommit med de vid berörda sammanträden förda protokoll äfvensom med åtskilliga begärda uppgifter i ämnet, den 31 December 1867 till Kongl. Maj:t afgifvit det från Kollegierna infordrade underdåniga utlåtandet.

Af den utredning i ämnet som innefattas i detta utlåtande, hvilket kommer

att bland Riksdagens ledamöter utdelas och för hvars innehåll således ej här behöfver vidare redogöras, framgår såsom resultat:

att friheter dels i räntor och dels i fråga om roteringen ännu åtnjutas af följande 17 privilegierade jernbergslager, nemligen: i *Westmanlands* län Skinnskattebergs och Gamla Norbergs bergslager, i *Örebro* län Nora, Hjulsjö, Lindes, Ramsbergs, Grythytte, Helleforss, Carlskoga, Lekebergs, Lerbäcks och Nya Kopparbergs bergslager, i *Wermlands* län Filipstads och Nyeds bergslager, i *Jönköpings* län Tabergs bergslag, i *Stora Kopparbergs* län Westerbergslagen samt i *Gefleborgs* län Ofvansjö och Thorsåkers bergslag;

att dessa friheter för samtliga nämnda bergslager, med undantag af Nyeds och den del af Skinnskattebergs bergslag, som består af Gunnilbo och Heds socknar, medgifvits mot skyldighet att idka tackjernstillverkning och tionde deraf utgöra, hvaremot i Nyeds bergslag och berörda socknar af Skinnskattebergs, der, med undantag för en på sednaste tiden i Nyeds bergslag tillkommen hytta tackjernstillverkning aldrig varit idkad, friheterna åtnjutits på grund af vid bergverken i orten lemnadt biträde medelst arbete, kolning eller körslor; samt

att värdet å ena sidan af de friheter, som af de särskilda bergslagerna åtnjutas och å andra sidan af det vederlag, der sådant utgått, som i form af tackjernstionde, skattejern eller hyttegälsjern af bergslagerna för dessa friheter erlagts, varit i årligt medeltal för den tid, hvilken i sådant afseende blifvit för jemförelsesverkställande härutinnan i nåder bestämd eller från och med år 1855 till och med år 1859, följande, nemligen:

Bergslager.	Friheter.	Vederlag.	Statsverkets	
			Vinst.	Förlust.
Skinnskattebergs	1,384 61	1,822 54	437 93	— —
Norbergs	3,165 01	6,166 —	3,000 99	— —
Nora	11,797 77	6,903 96	— —	4,893 81
Hjulsjö	1,158 81	1,616 23	457 42	— —
Lindes	8,596 67	1,244 11	— —	7,352 56
Ramsbergs	2,904 18	2,426 18	— —	477 70
Grythytte	2,264 46	2,097 01	— —	167 45
Helleforss	902 54	1,243 39	340 85	— —
Carlskoga	5,325 90	5,098 40	— —	227 50
Lekebergs	4,450 62	1,250 61	— —	3,200 01
Lerbäcks	6,276 37	989 90	— —	5,286 47
Nya Kopparbergs	2,717 57	2,379 37	— —	338 20
Filipstads	8,116 71	14,760 66	6,643 95	— —
Nyeds	2,131 07	— —	— —	2,131 07
Tabergs	2,654 30	1,648 79	— —	1,005 51
Westerbergslagen	4,236 58	11,930 15	7,693 57	— —
Ofvansjö och Thorsåkers	439 47	605 05	165 58	— —
Summa	68,522 64	62,182 65	18,740 29	25,080 28

så att följaktligen för ifrågavarande tid en förlust för Kronan af icke godtgjorda friheter uppkommer till belopp, i årligt medeltal, af 6,339 Riksdaler 99 öre Riksmünt.

I fråga om de vilkor, hvarunder tackjernsskatten i dem af nämnda bergslager, som haft sig dylik skatt åsatt, må kunna upphöra, hafva Kollegierna anfört: att enligt deras uppfattning frågan om tackjernstiondens afskaffande inom orter, som, enligt den af Kollegierna lemnade utredning, haft sig vissa friheter förunnade mot skyldighet att dylik tionde utgöra, i följd af frågans beskaffenhet tillika syntes innebära den rättmätiga fordran från det allmännas sida att med upphörande af det åliggande, som betingat friheternas åtnjutande, friheterna ock skulle upphöra, samt berörda bergslagsorter sålunda varda, i afseende å hithörande utskylder och besvär, försatta i samma ställning som andra med dem jemförliga, tackjernstionde icke utgörande orter, desto heldre som, äfven derest friheterna skulle i större eller mindre mån bibehållas, desamma numera, i följd af en förändrad lagstiftning, som skiljt bergsnärningen från jorden, i allmänhet icke ens skulle tillgodokomma dem, för hvilka de ursprungligen varit afsedda, eller idkarne af bergsbruket; erinrande Kollegierna derjemte:

att, då genom Kongl. Brevet den 30 Juni 1820, Hellestads bergslag i Östergötlands län förklarades böra förändras till laudslag, det tillika föreskrefs, att de förmaner, densamma af Kronan haft sig i egenskap af bergslag tillagda, skulle indragas, och i följd häraf Hellestadsorten ingå i ständig rotering jemte alla öfriga skyldigheter, som med författningarne voro öfverensstämmande;

att, när Wånga bergslag i nyssnämnda län genom Kongl. Brevet den 20 Juni 1821 och den 23 Januari 1830 förvandlades till landslag, detta skedde med enahanda vilkor, som i fråga om Hellestads bergslag nu blifvit omförmälda; äfvensom

att jemväl, då Gunnarskogs bergslag i Wermlands län i följd af Kongl. Brevet den 13 December 1825 undergick enahanda förändring, som i fråga om Hellestads och Wånga bergslager nyss blifvit anförd, det likaledes stadgades, att dess privilegier, bestående i frihet från ordinarie rotering, skulle upphöra och att orten borde sådan rotering åsättas;

Och hafva Kollegierna ej mindre med stöd af här ofvan angifna grundsats äfvensom af nyssberörda nådiga beslut rörande bergslager, som till landslag förändrats, än ock i enlighet med de åsigter, hvilka af Kammar-kollegium i likartade frågor städse tillförene blifvit yttrade, samt med åberopande af hvad för hvarje bergslag särskildt vid den af Kollegierna lemnade utredning blifvit anfördt, ansett sig böra i underdånighet hemställa:

att mot befrielse från skyldighet inom här afsedda orter till vidare utgörande af tackjernstionde äfvensom af skattejern och hyttegälsjern, der någondera af dessa sednare tvänne afgiftsposter blifvit åsatt och ännu kvarstode, hvarje hemman eller hytta inom sådan ort skulle icke allenast i de fall, som vederborde, påföras den ränta, hvarifrån så beskaffad lägenhet, i sin egenskap af att tillhöra bergslag, njutit

frihet, utan ock, der af nämnda anledning dylik lägenhet icke vore ordinarie roterad, med undantag allenast för Stora Kopparbergs län, inom hvilket med regleringen i detta hänseende borde, jemlikt Kongl. Brefven den 2 Februari 1813, den 21 September 1826 och den 2 November 1833, af annan orsak tillsvidare anstå, åsättas ordinarie rotering till det rotetal, hvartill dylik lägenhet redan blifvit extra roterad, hvilket sednare äfven torde böra gälla för all öfrig till ifrågavarande bergslager hörande jord, som till följd af bergsbruk eller blott sin belägenhet i bergslag hittills blifvit från ordinarie rotering frikallad:

Hemställande Kollegierna tillika, att, i händelse af bifall härtill, det måtte åt Kammar-kollegium öfverlemnas att påföra skattlagdt hemman med mera dess rätta ränta och låta densamma med författningsenlig omsättning och förenkling i jordeboken införa samt att i fråga om hemman och hyttor, hvilka icke blifvit till jordeboksränta skattlagda, förordna om bestämmandet af sådan ränta genom jemförelse med annat jemngodt hemman eller annan jemngod hytta i orten, hvilken jemförelse enligt Kollegiernas tanke borde verkställas af vederförande skattläggningsmän, hvar efter härutinnan borde förfaras på sätt som om skattläggningar vore föreskrifvet.

Beträffande särskildt Nyeds bergslag, i afseende hvarå Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 6 Mars 1830 förklarar, att densamma skulle än vidare varda vid sina bergslagsprivilegier bibehållen, så, ehuru denna bergslag icke vore att såsom tackjernsbergslag anse, och frågan om dess privilegier i följd deraf icke kunde vara omedelbarligen beroende af nu förevarande fråga om tackjernstiondens upphörande, hafva Kollegierna likväl funnit sådana jemväl på denna ort inverkan förhållanden hafva efter meddelande af nyssnämnda nådiga beslut inträdt, att Kollegierna icke borde underlåta att derå fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet. Enär nemligen såsom afgjort torde böra antagas, att Nyeds bergslag, der hemmansinnehafvarne enligt at Kollegierna angifna nådiga Resolutioner icke egt att utom bergslagen sina skogseffekter fritt afyttra, åtnjutit sina bergslagsprivilegier mot hufvudsaklig skyldighet att med kol betjena de inom orten belägna stångjernsverk, men genom Kongl. Förordningen angående kolhandeln den 27 April 1846 stadgats, bland annat, i § 2, att utom bergslag hemmanssegare skulle hafva frihet att från egna skogar kol till hvem som helst försälja utan hinder af de erbjudanden om kolbetjening från dessa skogar, som vid undersökningar om anläggningar af jernverk eller tillökning i smiden blifvit gjorda, såvida de icke funnos genom lagligen förbindande afhandlingar bekräftade, och i § 3, att dessa medgifvanden skulle gälla jemväl för de hemman inom bergslag, hvilka icke voro till tackjernsblåsning i hytta indelade, samt detta sistnämnda stadgande torde vara på Nyeds bergslag tillämpligt, hvartill komme, ej mindre att jernhandteringen, liksom öfriga näringar, numera intoge en i afseende å omsättningens frihet väsendtligen förändrad ställning emot förr, än ock att de slag af jernverk, för hvilkas tillgodoseende bergslagsprivilegier blifvit ifrågavarande ort tillerkända, från och med hammarskattens upphörande icke vidare till Kronan utgjorde någon

ersättning för den frihet, som med nämnda skatt stått i nära sammanhang, så torde ock de skäl och grunder, hvilka föranledt tillkomsten och betingat fortvaron af dessa privilegier, hafva helt och hållet bortfallit; och äfven derest någon inskränkning i den numera eljest allmänna kolförsäljningsfriheten och några deraf beroende förpligtelser i fråga om kolleverering möjligen skulle här ännu kvarstå, syntes sådant desto mindre böra utgöra någon anledning att för nu ifrågavarande ort mera än för andra bergslager lemna privilegiifrågans tidsenliga reglering å sido, som dels denna ort, i motsats till hvad inom de öfriga bergslagerna egt rum, redan enligt hvad nyss blifvit antydt, trädt i åtnjutande af befrielse från erläggande af det vederlag för förmånerna, hvilket skolat till Kronan utgå, dels ock, i fall bergslagsfriheterna mot tackjernstiondens afskaffande kommo att i andra orter upphöra, under det nämnda friheter för denna trakt bibehöllos, deraf skulle blifva en följd, antingen att tionde ensamt för denna bergslag skulle såsom beskattningstitel kvarstå samt, då tackjernstillverkning der idkades, vederbörande påföras, oaktadt handteringen vore skiljd från jorden och beskattningen sålunda ej kunde falla efter samma fördelning som förmånerna, eller ock att dylik handtering här skulle kunna drifvas utan erläggande af tionde, hvarigenom Kronan icke ens på denna väg och när tackjernstillverkning här egde rum skulle hafva att påräkna någon ersättning för den uppoffring, som af friheternas bibehållande henne tillskyndades, jemte det att slutligen tackjernstillverkning här skulle kunna drifvas under förmåner från Statens sida, hvarmed samma handtering annorstädes inom Riket icke vore gynnad; och hafva, med stöd af samtliga nu anförda omständigheter och under förutsättning att, då både följdriktighet och billighet syntes fordra, det en ort icke mera än en annan förblefve i åtnjutande af en förmån, sedan en dermed förknippad skyldighet upphört, icke heller denna bergslag kunde undgå att vidkännas åligganden, som för landet i dess helhet voro gemensamma, Kollegierna, med tillkännagifvande att de af Nyeds bergslag åtnjutna friheter numera bestodo i befrielse från ordinarie rotering, hemställt, att hemmanen äfven i denna bergslag måtte varda åsatta ordinarie rotering till det rotetal, nvertill de redan funnos extra roterade; hvarförutom Kollegierna, jemväl hvad anginge den del af Skinnskattebergs bergslag, som består af Gunnilbo och Heds socknar, hvilka i afseende å vilkoren för bergslagsprivilegiers åtnjutande varit betraktade såsom likställiga med Nyeds bergslag, ansågo de hemman i nämnda socknar, som enligt den för dem lemnade utredning voro i åtnjutande af vissa friheter, böra på enahanda grunder, som i afseende på upphörande af Nyeds bergslags friheter blifvit angifna, påföras den andel af räntan, från utgörande hvaraf berörda hemman i följd af ortens bergslagsprivilegier voro befriade.

Kongl. Maj:t, som för Sin del icke har något att tillägga till den ännu fullständigt upplysande utredning, hvilken Kammar- och Kommers-kollegierna lemnat, vill härmed på de af nämnda Kollegier anförda skäl och i öfverensstämmelse med Kollegiernas hemställan samt med afseende jemväl på den i sammanhang med frågan

om landtförsvarets organisation gjorda framställning om extra roteringens i bergslagerna förvandling till ordinarie rotering, i nåder föreslå:

att skyldigheten inom privilegierad bergslagsort till utgörande af tackjernstionde äfvensom af skattejern och hyttegälsjern, der någondera af dessa tvänne sednare afgiftsposter blifvit åsatt och ännu kvarstår, må för framtiden upphöra, emot det att de förmåner, som dylik ort af Kronan haft sig i egenskap af jernbergslag förunnade, indragas;

att i följd häraf, och med hufvudsaklig tillämpning af hvad Kollegierna rörande grunderna och sättet för berörda förändrings genomförande förordat och hemställt, hvarje lägenhet inom dylik ort, som i sin egenskap af att tillhöra tackjernsbergslag åtnjuter någon frihet i afseende å ränta eller rotering eller bådadera, må, på ofvan angifna vilkor och i de fall som vederbör, åsättas de skyldigheter härutinnan, som efter vederbörandes hörande finnas med författningarne öfverensstämma;

att hvad sälunda blifvit föreslaget i fråga om orter, privilegierade med direkt afseende på tackjernstillverkning, må gälla äfven för Nyeds bergslag i Wermlands län, äfvensom för den del af Skinnskattebergs bergslag i Westmanlands län, som består af Gunnilbo och Heds socknar, samt

att de nya rättsförhållanden, som af den nu ifrågakämda förändringen kunna varda en följd, må komma att inträda med början af år 1871.

De till detta ärende hörande handlingar skola riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

C A R L.

Gust. af Ugglas.

Utdrag af Protokollet öfver Finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 19 Mars 1869.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Friherre *De Geer*,
 Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes ärendena, Grefve *Wachtmeister*,
 Statsråden: Friherre af *Ugglas*,
               Bredberg,
               Thulstrup,
               Carlson,
               von Ehrenheim,
               Abelin,
               Berg och
               Adlercreutz.

Departementschefen, Statsrådet Friherre af Ugglas föredrog i underdånighet följande mål, nemligen:

6:o.

Kammar- och Kommers-kollegiernas den 31 December 1867 afgifna underdåniga utlåtande angående de vilkor, hvarunder tackjernsskatten i de privilegierade bergslagerna må kunna upphöra m. m.

Föredragande Departementschefen anförde i underdånighet:

“För min del har jag icke något att tillägga till den ämnet upplysande utredning, som Kammar- och Kommers-kollegierna lemnat, och får på de af Kollegierna anförda skäl och i öfverensstämmelse med Kollegiernas hemställan samt med afseende jemväl på den i sammanhang med frågan om landtförsvarets organisation gjorda framställning om extra roteringens i bergslagerna förvandling till ordinarie rotering, i underdånighet tillstyrka, att Eders Kongl. Maj:t täcktes uti nådig Proposition föreslå Riksdagen:

att skyldigheten inom privilegierad bergslagsort till utgörande af tackjernstionde

tionde äfvensom af skattejern, och hyttegälsjern, der någondera af dessa sednare afgiftsposter blifvit åsatt och ännu qvarstår, må för framtiden upphöra, emot det att de förmåner, som dylik ort af Kronan haft sig i egenskap af jernbergslag förunnade, indragas;

att i följd häraf och med hufvudsaklig tillämpning af hvad Kollegierna rörande grunderna och sättet för berörda förändrings genomförande förordat och hemställt, hvarje lägenhet inom dylik ort, som i sin egenskap af att tillhöra tackjernsbergslag åtnjuter någon frihet i afseende å räuta eller rotering eller bådadera, må, på ofvan angifna vilkor och i de fall som vederbör, åsättas de skyldigheter härutinnan, som efter vederbörandes hörande finnas med förlätningarne öfverensstämma;

att hvad sålunda blifvit föreslaget i fråga om orter, privilegierade med direkt afseende på tackjernstillverkning, må gälla äfven för Nyeds bergslag i Wermlands län, äfvensom för den del af Skinnskattebergs bergslag i Westmanlands län, som består af Gunnilbo och Heds socknar; samt

att de nya rättsförhållanden, som af den nu ifrågakämda förändringen kunna varda en följd, må komma att inträda med början af år 1871.“

Statsrådet von Ehrenheim yttrade:

“Jag instämmer väl med Kollegierna i afseende å de bergslager, der tackjernstillverkning emot erläggande af tionde eger rum och der hemmanen varit till blåsning i hytta indelade, men med Nyeds bergslag samt Heds och Gunnilbo socknar inom Skinnskattebergs bergslag synes mig förhållandet vara annorlunda än Kollegierna antagit. Nyeds bergslag har enligt Kongl. brefvet den 31 Mars 1649 erhållit sina privilegier på den grund att bergslagen icke hade annat att uppehålla sig med än “allenast strömmar och skog“ och inom denna bergslag har, med ett enda, redan 1755 upphördt undantag, hytteindelning icke egt rum samt tackjernstillverkning för öfrigt först under sednaste år idkats vid en hytta, som ännu åtnjuter frihetsår. Väl har bergslagen, enligt flera af Kollegierna angifna nådiga resolutioner, icke egt att utom bergslagen sina skogseffekter fritt afyttra, men då Kongl. Förordningen angående kolhandeln den 27 April 1846 stadgar, att det skall vara hemmansegare inom bergslag obetaget att kol från egna, till blåsning i hytta indelta skogar inom eller utom bergslagen föryttra eller för annat ändamål fritt använda, derest hyttelaget, efter förut skedt hembud, icke velat kolen emot i orten gångbart pris till sig lösa, äfvensom att utom bergslag hemmansegare skola hafva frihet att från egna skogar kol till hvem som helst försälja, synes mig af dessa stadganden följa, att hemmansegare inom Nyeds bergslag, der hytteindelning, med ofvannämnda redan längesedan upphörda undantag, icke egt rum, allt sedan nämnda Förordning blef gällande, haft rättighet att, utan hinder af äldre resolutioner, öfver sina skogsprodukter fritt förfoga samt att bergslagen således icke heller i berörda afseende är underkastad någon inskränkning, derifrån befrielse skuile vinnas emot bergslagsfriheternas upphörande.

Den enda fördel, som i utbyte deremot skulle tillgodokomma bergslagen vore frihet från tackjernstionde för den hytta, som för närvarande inom bergslagen finnes, äfvensom för den tackjernstillverkning, som vid framdeles blifvande hyttor möjligen kan komma att ega rum; men då Rikets Ständer uti skrivelse den 5 Juni 1866 förklarar, att sådana på sednare tider inom bergslagen nyanlagda masugnar, hvilka icke åtnjuta några särskilda privilegier eller haft något hyttelag sig tillslaget, skola i beskattning anses likställda med masugnar utom bergslag samt denna Rikets Ständers åsigt, om den också svårligen kan tillämpas utan upphäfvande af tackjernstionden jemväl för öfriga hyttor, likväl synes med billigheten öfverensstämmande för alla sådana, som uppstått utan sammanhang med nedläggandet af äldre, med hyttelag försedda hyttor, torde fördelen icke vara af beskaffenhet att den, om den beviljas, i och för sig påkallar någon ersättning för Statsverket.

Det torde äfven förtjena att erinras, att, sedan vid 1818 års riksdag framställning blifvit gjord om indragning af privilegierna för de bergslager, som icke uppfyllde de med berörda förmånens förlänande afsedda ändamål och med hänsigt härtill åtskilliga bergslager blifvit till landslag förvandlade samt fråga blifvit väckt, huruvida Nyeds socken borde anses sina bergslagsprivilegier förlustig; så hafva Rikets Ständer, till hvilka handlingarne i ärendet blifvit öfverlemnade, i underdånig skrivelse den 11 Februari 1830 anført, att, då föremålet för den af Rikets Ständer år 1818 väckta allmänna fråga om indragning af eller jemkning i bergslagsprivilegierna varit att tillse, huruvida bergslagerna uppfyllt och kunde för framtiden uppfylla sina för privilegierna åliggande skyldigheter med grufvebrytning och tackjernstillverkning och att i motsatt fall privilegierna skulle jemkas eller indragas, samt Rikets Ständers berörda anhållan således icke egde någon direkt tillämpning på Nyeds bergslag, enär densamma för bergslagsprivilegiernas tillgodonjutande icke haft sådana förbindelser sig ålagda, och alltså icke heller genom dessas uraktlåtande kunnat anses förmånen förlustig, Rikets Ständer för sin del ansågo skäl icke förekomma till indragning för det då närvarande af Nyeds bergslags dittills åtnjutna privilegier; hvar efter Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 6 Mars 1830 förklarar, att Nyeds bergslag må än vidare vid dess bergslagsprivilegier varda bibehållen. Efter afgifvandet af denna förklaring har väl den förändring inträffat, att Nyeds bergslag blifvit befriad från förut gällande inskränkning i rättighet att afsyttra kol, men vid denna befrielses meddelande fästades icke något vilkor om skyldighet att underkasta sig inskränkning i bergsmansfriheterna.

Med afseende på hvad sålunda förekommit och enär det icke synes billigt att underkasta Nyeds bergslag effektiv rotering, hvarifrån den hittills varit befriad, då bergslagen icke genom att upphöra att vara bergslag kan anses vinna någon fördel, som icke i allt fall borde bergslagen tillkomma, samt, hvad Heds och Gunnilbo socknar beträffar, dessa socknar i afseende å vilkoren för bergslagsprivilegiers tillgodonjutande varit betraktade såsom likställiga med Nyeds bergslag, anser jag väl Nyeds

bergslag samt Heds och Gunnilbo socknar böra förklaras icke vidare vara bergslag, men att likväl någon förändring i dessa orters rotering eller beskattning derföre icke må ega rum.“

Häruti instämde Hans Excellens Herr Justitie-statsministern samt Statsråden Carlson och Berg, hvaremot Statsrådets öfrige ledamöter förenade sig uti det af föredragande Departementschefen gjorda tillstyrkande; och behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla hvad Stats-Rådets fleste ledamöter sålunda i underdånighet föreslagit.

Ex protocollo

Axel Ädelgren.

---

*Utdrag af Protokollet öfver Finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i
Stats-Rådet å Stockholms Slott den 2 April 1869.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes ärendena, Grefve *Wachtmeister*,
Statsråden: Friherre af *Ugglas*,
Bredberg,
Thulstrup,
Carlson,
von Ehrenheim,
Berg och
Adlercreutz.

Slutligen uppläste föredragande Departements-chefen till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts den 19 nästlidne Mars fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen angående upphörande såväl af tackjernstionden och andra deremot svarande tackjernsafgifter som af de friheter i fråga om ränta eller rotering, hvilka vissa orter i egenskap af bergslager nu åtnjuta;

Och täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befalla att nådig Proposition skulle, i enlighet dermed, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
Ossian Beckman.
